

דף צב

ציונים; פרפראות

'ברוך אופנים הוא דאמרי ליה' – ע' שיחת מלאכי השרת' עמ' 64–62.

'ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא' – באור שייכות המאמר לפרק גיד הנשה (ובאור שאר המאמרים וההלכות בענין גיד הנשה) – ע' באריכות בספר קומץ המנחה (עט), דברים עמוקים. ('... כאשר קבלתי, שיש שייכות לכל מאמר אל הענין המדובר והנרצה בפרק ומסכתא שבא בו, ולא דבר ריק הוא, ואם ריק הוא' כו').

'כסף – אלו צדיקים' – ... ומצינו שהצדיקים נקראו על שם הכסף, כמו שדרשו רבותינו ז"ל בפרק גיד הנשה... וכל זה לפי שאין להחזיק שום אדם לאיש צדיק אלא אם כן ידוע שהוא נקי וצדיק על ענין הממון והכסף...

וכל רשע שבמקרא, לפירושו רד"ק, הוא מלשון והוא ישקוט ומי ירשיע' (איוב לד) – רמז על אותם בני אדם שלא יתנו מנוח לכף רגלם, רק תמיד רצין ושבין אחר הבלי העולם הזה, שהם נקראים רשעים וכן הוא אומר 'והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל', והן בכלל הרשעים שנקראו גם כן על שם שרצים ושבים תמיד ולא ינוחו. גם כל מרבה רגלים הוא סימן טומאה, להפך מן ישיבת אהלים שהוא סימן טהרה. (ספר החיים [לאחי המהר"ל מפרג ז"ל], 'חיים טובים' פרק ה).

'הוי אומר שלשים בארץ ישראל...' – וכן דרשו מן הכתוב אצל אברהם כה יהיה זרעך – שלא יחסר העולם משלשים (כמנין 'יהיה') צדיקים בכל דור. (ע' ירושלמי ע"ז ב,א; פסיקתא זוטרית; ב"ר מט,ז; לה,ב; בעל הטורים – בראשית טו,ה וריש כ"ג-תבוא).

'אמר אביי: ורוביהו משתכחי בבי כנישתא דתותי אפתא' – 'נראה, שלא היתה בית הכנסת זאת גדולה בבנין חשוב, ושם היו צדיקים בעלי ענוה, ועל צדיקים שהם בעלי ענוה העולם עומד, וכדלעיל (פ.ט.) אין העולם מתקיים אלא מי שמשים עצמו כאילו אינו'. (חדושי אגדות – מהר"ל)

'(ע"ב) זאחת – שמכבדין את התורה' – 'זהנה שייך להגיד גם על הנוצרים שהם מכבדים את התורה, כמאמר עולא בחולין... דהלא לא היו יכולים הנוצרים להסית הרבה אנשים לטעותם בתחילת זמן של דתן, ואפילו היום, עד שיאמרו להם שיש רמזים בתורה. וזה בעדם כבוד גדול'. (מתוך אגרות משה – יר"ד ח"ד נה,ב)

'ואינו נוהג בעוף... אית ליה ולא עגיל' – ... וזה ענין שבעוף אינו נאסר גיד הנשה, לפי שאין לו כף בבשר שסביב הירך. הבשר רומז לחומר המתאוה, כמו שאמרו פרק קמא דסוטה (ה) 'בשר – (ראשי תבות) בושא סרוחה רמה'. ושסביב הירך דומה לכף, שהוא כלי קיבול המאכל, כך הוא כלי קבול לתאות הירך, שמכונה גם כן בלשון 'אכילה', כמו שאמרו בכתובות (סד) על 'אוכלת עמו לילי שבת'. ועוף רומז לתורה, כמו שאמרו בפ"ק דברכות (ה). וכמו שאמרו (לעיל כ) 'עופות מן הרקק נבראו' שהוא תערובת מים, שהם

התורה, בעפרות גופם – הוא אין לו כף כלל, שאין לו כלל במציאות תאוה כל עיקר, ולכך אין צריך לאיסור גיד הנשה. ולכן נכתבה מצוה זו כאן ולא אחר מתן תורה, שכאן מקומה, בפתח החיצוני של תורה'. (מתוך 'קומץ המנחה' עט, עמ' 76)

'בעי רבי ירמיה: אית ליה לעוף ועגיל, אית ליה לבהמה ולא עגיל – מאי, בתר דידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן. תיקו' – הראשונים דימו שאלה זו לענין הלכות אחרות, כגון חליצה ברגל ימין, כאשר היבם אטר, האם הולכים אחר אותו אדם, וימינו היא שמאל של כל אדם, או הולכים אחר הכלל. ע' חדושי הרמב"ן הרשב"א והריטב"א; תשב"ץ ח"א קסז; מרומי שדה ואור הישר.

*

רבי חייא הגדול ורבי שמעון בר רבי נשאו ונתנו במסחר של משי. נכנסו לעיר צור ועשו מלאכתם. כשיצאו משער העיר אמרו, נלך ונתפוס אומנות אבותינו – נחזור ונראה אם שכחנו כלום. חזרו ומצאו חבילה של משי. אמרו להם: מנין לכם דבר זה? אמרו: מיעקב סבא, שנאמר ויותר יעקב לבדו (בראשית רבה עז)

דף צג

'הכסלים' – המה כפלי בשר שריריים, הנתונים בחלק האחורי של הבהמה, בין הצלעות לירכיים, סמוך לכליות. עשויים שלש שכבות וביניהם שכבת חלב. ואמר שמואל שאותו חלב, במקום שהוא מחופה בבשר – מותר.

'אלמא שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים, הכא נמי שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות' – יש מן הראשונים שפסקו לאסור לובן שבכוליא, וכמו שנהגו רבה ור' יוחנן לשרש אחריו, ואף על פי שפוסקים כשמואל שחלב הכסלים המחופה בבשר – מותר. (כ"מ מרש"י. וכן דעת הר"ה ובעל התרומות).

והטעם לחלק ביניהם הוא, מפני שהכסלים עצמם אינם קרבים על המזבח, ואם אכן החלב שבתוכם נחשב 'חלב', היתה התורה אומרת 'בתוך הכסלים' ולא 'על הכסלים', שמשמע למעט את החלב שבתוכם, אבל הכליות הלא הן קרבות, ולכן אין צורך לכתוב 'החלב שבתוך הכליות', שהרי הוא בכלל הכליות עצמן. ואולם דעת הר"ף והר"ן לפסוק כרב אסי, שהיה גומם ותו לא.

'משום ואל תטש תורת אמך' – כלומר ציווי החכמים. (רבנו גרשום). ועל דרך שדרשו (בברכות לה) – 'אמך' זו כנסת ישראל. כלומר חכמי ישראל. ויתכן שביחוד נאמר על מנהג שנהגו ישראל, כגון ביעי חשילתא, שמנהג ישראל הוא 'תורה' הנובעת מן ה'אם'. 'אמך' – לשון אומתך. (משא"כ שאר דינים הנובעים ממדרש הפסוקים או מקבלה מפי רב עד לסיני, להם יש שייכות לאב'. וע' דברי סופרים לר"צ הכהן, כט.